

Gözden Kaçan Tanı: Bipolar Depresyon

Depresyon gibi görünür — ama biyolojisi ve tedavisi bambaşkadır.

Kaydır → 13 Slayt

Yıllarca 'yanlış' tedavi edilebilir

~9
yıl

İlk depresif ataktan doğru bipolar tanısına kadar geçen **ortalama gecikme**.

≈ dördte biri

Bipolar bozukluğu olanların önemli bir kısmı, mani/hipomani ortaya çıkana dek unipolar depresyon (major depresyon) tanısı alır.

İlk atak = depresyon

Bipolarda en sık ilk tablo depresyondur; belirtiler major depresyona çok benzer, bu da ayrımı zorlaştırır.

Bipolar bozukluk, bir 'irade' meselesi değildir

Bipolar bozukluk, güçlü **genetik-nörobiyolojik** temeli olan bir beyin hastalığıdır. Bir karakter zayıflığı ya da tercih değildir.

Yüksek kalıtsallık

İkiz ve aile çalışmalarında kalıtsallık genellikle yaklaşık %60–80 aralığında bildirilir — psikiyatrinin en kalıtsal tablolarından biri.

Poligenik mimari

En büyük GWAS'ta 64 risk lokusu; sinaptik sinyal ve prefrontal korteks nöronlarında zenginleşme saptandı.

Devre düzeyinde

Bulgular; duygudurum, ödül ve dürtü denetimini yöneten kortiko-limbik/striatal devrelere işaret ediyor.

Aynı görünür — ama aynı hastalık değildir

Bipolar hastalarda semptomatik zamanın yaklaşık %75'i depresif kutupta geçer. Bu tablo major depresyona çok benzediği için ayırım zordur — ama şu ipuçları uyarıcı olabilir:

Erken başlangıç (genç yaş)

Çok sayıda, yineleyen depresif atak

Hipersomni ve psikomotor yavaşlama

Belirgin mizaç dalgalanması

Ailede bipolar / duygudurum öyküsü

Geçmiş intihar girişimi öyküsü

Not: Hiçbir ipucu tek başına tanı koydurmaz; ayırım ancak dikkatli klinik değerlendirmeye yapılır.

Yanlış çerçeve, yanlış ilaç

Bipolar depresyon **tek başına klasik antidepresanla** tedavi edildiğinde, bir kısım hastada maniye/hipomaniye kayma (switch) riski gündeme gelir.

Monoterapi riski

Duygudurum dengeleyici olmadan verilen antidepresan monoterapisi, bir kayıt çalışmasında mani riskini yaklaşık 2,8 kat artırmış; dengeleyici eklendiğinde bu artış görülmemiştir.

Kılavuz duruşu

Bu nedenle uluslararası kılavuzlar (ISBD, CANMAT) bipolar depresyonda antidepresan monoterapisini önermez — ancak duygudurum dengeleyici altında seçili hastada ek olarak düşünülebilir.

Stimulanı başlamadan önce durun

~6,7 kat

Duygudurum dengeleyici KULLANMAYAN bipolar hastalarda, metilfenidat monoterapisinden sonra ilk 3 ayda mani riski

Dengeleyici altında risk yok

Aynı çalışmada, duygudurum dengeleyici ile birlikte kullanıldığında metilfenidatın mani riskini artırdığına dair kanıt bulunmamıştır. Sorun ilacın kendisi değil, ilacın bipolar tabloda 'yalnız' verilmesidir.

Neden önemli? Bipolar hastaların yaklaşık %20'sinde komorbid DEHB görülebilir. DEHB belirtileri öne çıktığında, altta yatan bipolar tablo kolayca atlanabilir. Bu yüzden stimulan monoterapisi başlanmadan önce bipolar bozukluğun dışlanması önerilir.

Kesinlik değil, dikkatli denge

Antidepresan 'switch' riski tartışmalıdır

Monoterapi ve eski çalışmalar risk gösterir; ancak yeni bir ağ meta-analizinde (2025) hiçbir antidepresan plaseboya göre anlamlı yüksek mani riski göstermedi ve büyük bir 'hedef-deneme' çalışması riski ihmal edilebilir buldu. Kesin ifade yerine bireysel değerlendirme gerekir.

Lityum ve intihar: güçlü ama tam kesin değil

Gözlemsel veriler ve bir meta-analiz (OR 0,13; Scite: 14 destekleyen / 0 çelişen atıf) lityumun intihar riskini azalttığına işaret eder. Yine de en büyük randomize çalışma (VA, 2021), 'olağan tedaviye lityum eklemek' basit yaklaşımıyla anlamlı fark bulamadı.

İlaç tedavisi temeldir; psikoterapi değerli bir EK'tir

Temel: İlaç tedavisi

Bipolarda farmakoterapi tedavinin temelidir. Duygudurum dengeleyiciler ve seçili antipsikotikler; atakları kontrol eder, nüksü ve uzun vadeli riskleri azaltır. Aktif bipolar depresyonda bu temel olmadan diğer yaklaşımlar yetersiz kalır.

Ek: Psikoterapi

BDT, aile odaklı terapi ve psikoeğitim; ilaca EK olarak **nüksü anlamlı azaltır** (meta-analizde ~%44 daha düşük nüks olasılığı). Ama tek başına, aktif bipolar depresyonun temel tedavisi değildir.

Özet: Klasik psikoterapi 'yerine geçen' değil, ilacın üzerine 'eklenen' bir katmandır. Aktif bipolar depresyonda önce doğru biyolojik tedavi kurulur; psikoterapi bu temelin üstüne oturur.

Etkinliği gösterilmiş seçenekler var

101 randomize çalışmayı birleştiren geniş bir ağ meta-analizinde, akut bipolar depresyonda plaseboya üstün bulunan ajanlar:

Ketiapin

Bipolar I ve II depresyonda monoterapi olarak etkili.

Lurasidon

Depresif belirtilerde etkili; görece olumlu metabolik profil.

Kariprazin

Bipolar I depresyonda 1,5 mg/gün etkili bulundu.

Olanzapin-fluoksetin

Ağ meta-analizinde en yüksek etki büyüklüklerinden biri.

Lamotrijin

Etkisi daha mütevazı; düşük 'switch' riskiyle öne çıkar.

Lityum

Uzun vadeli nüks önlemede en güçlü kanıt; intihar riskinde azalma.

Önemli: Antidepresanlar sınıf olarak etkili olsa da, antipsikotiklere kıyasla daha yüksek 'switch' riski taşır. İlaç seçimi hastaya özel yapılmalıdır — bu bir reçete listesi değildir.

Gözden kaçırmamak için

1

Depresyonda mani/hipomani geçmişini sorgula

Her depresif tabloda geçmiş yükselme dönemlerini (enerji artışı, azalmış uyku ihtiyacı) mutlaka tara.

2

Alarm işaretlerini tanı

Erken başlangıç, yineleyen ataklar, ailede bipolar öyküsü, atipik belirtiler → ayrıntılı bipolar değerlendirmesi gerektirir.

3

Tek başına antidepresan/stimulan başlama

Bipolar dışlanmadan klasik unipolar veya DEHB tedavisine geçme; gerekiyorsa duygudurum dengeleyici koruması sağla.

4

Risk yüksekse bipolar-spesifik tedaviyi öne al

İntihar riski, psikotik ya da mikst özellikler varsa, bipolar depresyona özgü tedavileri öncelikle düşün.

5

İlacı temel al, psikoterapiyi ekle

Doğru biyolojik tedavinin üstüne psiko eğitim ve psikoterapi ekleyerek nüksü azalt.

Bu bir tanı aracı değildir

Bu içerik eğitim amaçlıdır; **kişisel tanı veya tedavi yerine geçmez**. Kendi kendinize ya da bir yakınınıza bipolar tanısı koymaya çalışmayın. Tanı ve ilaç kararları yalnızca yüz yüze değerlendirmeye bir psikiyatrist tarafından verilir.

Bipolar bozukluk yüksek intihar riski taşır (**yaşam boyu yaklaşık %15–20'ye varan bildirimler**). Bu, erken ve doğru tanının neden bu kadar önemli olduğunu gösterir. Uygun tedaviyle risk anlamlı biçimde azaltılabilir.

Ne zaman başvurmalı? Depresyonunuz tekrarlıyorsa, tedaviye beklenmedik yanıt veriyorsanız ya da geçmişte enerjinizin/uykunuzun belirgin biçimde değiştiği dönemler olduysa; bir ruh sağlığı uzmanına danışın. Kriz anında bulunduğunuz ülkenin acil hattına başvurun.

Beş cümlede bipolar depresyon

Biyolojiktir

Güçlü genetik-nörobiyolojik temeli olan bir beyin hastalığıdır; irade meselesi değildir.

Kolayca atlanır

Major depresyona benzer; doğru tanı ortalama ~9 yıl gecikebilir.

Yanlış tedavi zarar verebilir

Klasik unipolar/ DEHB tedavisi tek başına verilince kayma riski gündeme gelir.

İlaç temeldir

Duygudurum dengeleyici/antipsikotik temeldir; psikoterapi değerli bir ektir.

Riske göre önceliklendirir

Risk yüksekse bipolar-spesifik tedaviyi öne al; dikkatli analiz şarttır.

S O N U Ç

Doğru tanındığında, bipolar depresyon yönetilebilir.

Kilit nokta: acele bir 'depresyon' tanısı yerine, dikkatli bir bipolar değerlendirmesi. Biyolojik tedavi temeldir; risk yüksekse bipolar-spesifik yaklaşım öne çıkar.

Bilimsel kaynaklar ve makale özetleri için

alisanburak.com · ücretsiz indirilebilir

Doç. Dr. Alışan Burak Yařar · Psikiyatri Uzmanı

#Bipolar #BipolarDepresyon #Psikiyatri #DuygudurumBozukluđu #RuhSağlığı